רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה נ.

מסורת הש"ס

(א) [ב"מ נה:]. (ב) ספסים קד.. (ג) [לקמן נב:]. (ד) לעיל מב. [תוספ' ספ"ז ע"ש]. (ה) [נכס רש"ס]. (ו) [וע"ע תוס' סנהדרין מד. ד"ה מרקולים ותוס' ב"מ נה: ד"ה מאכנין]. (ז) [וע"ע תוס' שבת קמט. ד"ה ויויקטין]. (ח) [לקמן נא:].

תורה אור השלם

1. וַיִּצְמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים:
תהלים קו כח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ממקורכות מאד כגון כאמה: (ב) ד"ה מרוחקות כלומר בתוך ארבע אמות: (ג) ד"ה כעין פנים בעין זכחים: (ד) תוספות ד"ה ומקורכות וכו' קרי ליה ושלגתייהו וכו' שנאמרה הקבלה כל כך: (ה) בא"ר אפי' מרוחקות אסורות ועוד כיון: (ו) בא"ר ועוד המשמש תף לפי המסקנא. נ"ב ותימה דהך קושיא גם לפירושם קשה ולריך לתרץ הא דמתרלי הכתוב] ונמצא ומה מקום לקושיא זו להקשות לתפ"ש: (ז) בא"ר ת"כ הגובה בקרוב למרקולים ממש היא וכבר נעבדו אותן האכנים כשעטפנה ת"כ וכו' כאילו לא היה גובה שכיון שנעבדו האבנים מה מזיק לכן וכו' דה"ק במקורכות תוך ד'. נ"ב פי' דלמסקנא הכיל מקורכות ומרוחקות דלעיל אחדי ואחדי תוך ד' [וכלליכא] גובה מקורכות קרי ליה [וד"ה אסורות] והיכא דאיכא גובה מרוחקות קרי ליה ופלגי: (ח) בא"ר כי אם מעט דכשהם: (ט) בא"ר ולעיל ס"ב הכי במקורכות: (י) בא"ר תמ"ג דאין נגלות עמו אסורות אבל: (כ) ד"ה כעין וכו' ח"ל כעין זכיחה:

מוסף רש"י

ש"ך לעמוד קודם נטל ממנה עצים. מן האשירה (לעיל מח.). חדש יותן. שהרי נעשה וכוחוק מאיסורי הנאה (שם). ישן. שכבר הוחזק ואין היקנו לחזקו אלא לאסיר. יוצן. שלא יאסו בהיקף זה ונמלא שלא נהנה (שם). אפה בו את הפת. כין בחדש שלנגו יחזר והסיקו בעלי היתר. כין כיבון בהיקף של עלי איסור, הוי ליה בתרייהו זה וזה נורם, שהפת שנאפית כו בחדש בהיקף שני כאה ע"י נורם דאיסור שנתחזק בהן התנור מבלשיתו ונורם היתה דהלי היקף (שם). ידליך הנאה לים המלח. הפת אסורה לג"ש עד יולן הני דמי עניים דאיסור לים המלח (שם. וכנ"ל פסחים כו.). ששיפה עבודת כוכבים לצרכו. שלריך נשפתין להסיק בספפים (לעיל מב.). היא ושפאיה מותריין. דהא בטלה עוכד כוכבים כיון שנשיפה לצרכי (שם). לצרכה. ליפותה (שם). ושפאיה מותריין. דמתרלק ולריך לחי ולא פלא לחי (שם). וישראל ששיפה עבודת כוכבים. של עכו"ם, דאי של ישראל אפילו שיפה נמי עכו"ם היא ספפיה אסורין, דעבודת כוכבים דישראל לאו כת בטולה היא (שם). הדרן עלך בל חצלמים אבני בית קולים. מרקולים, וכיון שם ע"ז (נ"ז כה.). אחת מכאן ואחת מכאן. והסלעים תליים על זה ותליה על זה (שם). מן המרקולים. יש עכו"ם שעובדין לגל של אבנים וקרין לה מרקולים וכל הבא ובלע לה אבן והיא עבודתה (לעיל מב.).

במקורכות. (ג) כגון כאמה וחצי אמה: **מרוחקות.** (ב) כגון כמה אמות דוחקי לאו מיניה נפול: **עושין מרקולים קטן.** כלומר דרכן לעשות כן: **גראות עמו.** מקורכות מאד: **אין נראות עמו מותרות.** דלאו מיניה נפול: **אכנים שנטרו.** הייט בידוע: **גראות עמו.** אכמי הוה עבודת כוכבים: **אין גראות עמו.** הוו להו שכרים: **פני שנמצאו.** גראות עמו אסורות שממנו נפול ושכרים דמרקולים ודאי אסורין כדאמרן: **אין גראות עמו מותרות.** דלאו מיניה נפול: **וסבר רבי ישמעאל אסיס.** כתוך ארבע אמותיו מותרות: **וחכמים ר' ישמעאל אומר אסיס כתפיסה לו.** ופתס תפיסה ד' אמות וקתני אסורות: **כתפיסה אחת.** הא דקתני אסורות כתפיסה אחת אין הפסק בינם למרקולים ואסורה כין לר' ישמעאל בין לרבנן דכל תוך ד' אמות גראות עמו קרי ליה ובשלגא מרוחקות הוא דפליגי. והא דאוקימנא לעיל פלוגתייהו בתוך ד' אמות ולר' ישמעאל אסיס מותרות ולרבנן ג' נמי מותרות בשתי תפיסות כדמפרש: **דאיכא גובהה.** תל מפסיק בינם למרקולים דהוו להו כמרוחקות דליכא למימר מיניה נפלו הלכך לר' ישמעאל אסיס מותרות אבל ג' אסורות דעושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול: **כה"ג.** זו בצד זו: **עיקר מרקולים.** תחילתו אבל קטן הנעשה בצד הגדול עובדין לו כל דהו: **ה"ג אמאי קרי ליה כגן של קדושים דלא איתפכל בגוראפא דזוזא:** **מנין לתקרובת כו'.** והני תקרובת ניגהו דהזורק אבן למרקולים זו היא עבודתו הלכך לאו עבודת כוכבים עצמה היא דתיפגי להו בביטול: **כעין פנים.** (ג) זבחים שבמקדש הוא דהוי תקרובת כדכתיב (שמות כב) זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו אלמא דומה כלפני קרי זבח עבודת כוכבים ואבנים אין עובדין להם[ד] כפנים: מותרות

במקורבות אסורות. פירש בקונטרס מקורכות מאד כגון באמה או בחצי אמה דמיניה נפול ומקורבות כלומר בתוך ד' אמות מותרות דלאו מיניה נפול ובסמוך פירש בתפיסה אחת שאין הפסק בינם למרקולים ואסורים לכולי עלמא דכל תוך ד' אמות גראות עמו קרי(ה) להם ופלוגתייהו דלעיל בתוך ארבע אמות בשתי תפיסות דליכא גובהה דהוו להו כמרוחקות דליכא למימר מיניה נפול וקשה הא טובא אלא אין זו שיטת התלמוד שבאמצע הסברא כך שמתחלה היינו סוברים היכא דליכא גובהה קולא אותם בתוך ד' אמות מרוחקות וליכא למימר מיניה נפול ולבסוף נאמר כי ליכא גובהה ודאי מיניה נפול ואפילו בתוך ד' ועוד אי ליכא גובהה עצמה דשתים אסורות משום דמיניה נפול מאי איריא שתים אסורות אפילו אחד נמי והל"ל ר' ישמעאל אומר בתפיסה אחת אפילו א' אסורה אלא אפילו מרוחקות(ו) ועוד כיון דכל תוך ד' אמות גראות קרי להו ואסורות אף לרבנן למה הזכיר רבי ישמעאל בתפיסה לו אסורות יותר מרבנן היה לו לומר לשון גראות כמו רבנן דהא אפי' רבנן מודו דגראות עמו דהיינו בתפיסה לו אסורות (ו) ועוד דמשמע אף לפי המסקנא דבמקורבות לא פליגי דאפילו איכא גובהה אסורות והכי נמי אמרינן לעיל במקורבות לא פליגי ולא הדר ביה תלמודא ודבר אמת הוא דכיון שהן מקורבות כל כך ת"כ (ז) הגבוהין בקרוב למרקולים ממש היה ועובדין אותן האבנים כשעטפנה אם כן הוה לן למימר שאם הגובהה קרוב למרקולים אפילו מרוחקות אסורות כאילו לא היה גובהה שכיון שעבדו הגובהה מה מזיק להן הגובהה מכאן ואילך מיהו הא לא קשיא כולי האי דאיכא למימר דה"ק במקורבות תוך אדבע ואיכא גובהה לכ"ע לא פליגי אי נמי כי איכא גובהה ואבני המרקולים אינם גבוהים יותר כי אם מעט (ח) כשהם עופלות אינם יכולות להתרחק לכן נראה לפרש דלעולם כך היא הסברא דבתוך ד' אמות נמי יש שאין נראות כדקרי לעיל מרוחקות תוך ד' אמות וה"פ כאן בתפיסה אחת דליכא גובהה ותוך ד' אמות אע"ג שאין נראות

במקורבות אמר דאיכא למימר מיניה נפל ד"ה אסורות כי פליגי במרוחקות והא בצד מרקולים קתני מאי בצד בצד ארבע אמות דידיה רבי ישמעאל סבר עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול שלש דדמיין למרקולים אסורות שתים מותרות רבנן סברי אין עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול לא שנא שלש ולא שנא שתים נראות עמו אסורות שאין נראות עמו מותרות: אמר מר בידוע שנשרו ממנו דברי הכל אסורות ורמינהי אבנים שנשרו מן המרקולים נראות עמו אסורות שאין נראות עמו מותרות ור' ישמעאל אומר שלש אסורות שתים מותרות אמר רבא לא תימא שנשרו אלא אימא שנמצאו וסבר ר' ישמעאל שתים מותרות והתניא ר' ישמעאל אומר שתים בתפיסה לו אסורות שלש אפילו מרוחקות אסורות אמר רבא לא קשיא כאן בתפיסה אחת כאן בשתי תפיסות וה"ד דאיכא גובהה ביני ובינו ומרקולים כה"ג מי הוי והא תניא (ט) אלו הן אבני בית קולים אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן אמר רבא כי תניא ההיא בעיקר מרקולים בי ינאי מלכא חרוב אתו עובדי כוכבים אוקימו ביה מרקולים אתו עובדי כוכבים אחרינו דלא פלחי למרקולים שקלינהו וחיפו בהן דרכים וסטרטאות איכא רבנן דפרשי ואיכא רבנן דלא פרשי א"ר יוחנן בנן של קדושים מהלך עליהן ואנן נפרוש מהן (י) מאן ניהו בנן של קדושים רבי מנחם ברבי סימאי ואמאי קרו ליה בנן של קדושים דאפי' בצורתא דזוזא לא מיסתכל מ"ט דמאן דפריש סבר לה כי הא דאמר (כ) רב גידל א"ר חייא בר יוסף א"ר מנין לתקרובת עבודת כוכבים שאין לה בטילה עולמית שנאמר (יא) ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אין לו בטילה לעולם אף תקרובת עבודת כוכבים (יב) אין לה בטילה לעולם ומאן דלא פריש אמר בעינא כעין פנים וליכא אמר רב יוסף בר אבא איקלע רבה בר ירמיה לאתרין ואתא ואייתי מתניתא בידיה (יג) עובד כוכבים שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן דרכים וטרטיאות מותרות

קאמר רבי ישמעאל דאפילו אסורות אסורות דא"ל מרקולים קטן הם כיון שהם בתוך ד' אמות ודוקא שתים אבל אחת מותרת דבגראות מיירי ואחת מרקולים לא עבדי והא דקאמר לעיל לר' ישמעאל ג' מותרין מיירי בב' תפיסות כגון דאיכא גובהה וכיון דאיכא גובהה אין לאסור ג' דלא שכיחי לעשות מרקולים קטן בצד גדול היכא דאיכא גובהה בינתים אבל שלש אסורות אפילו איכא גובהה דכיון שהן זו בצד זו מוכחא מילתא דמרקולים עבדינהו ורבנן סברי ג"ש תפיסה אחת ל"ש שתי תפיסות ל"ש שנים ל"ש שלש גראות אינן גראות מותרות דאין עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול ולעיל ס"ד (יד) כן במקורבות הרבה שגראות עמו כ"ע לא פליגי דאסורות ואפילו אחת כי פליגי במרוחקות פירוש שאינן גראות קס"ד במרוחקות הרבה קאמר יותר מארבע אמות ופריך והא בצד מרקולים קתני ומסיק בצד ד' אמות קמיפלגי דר' ישמעאל סבר משום דמוכחא מילתא דהוא מרקולים דעושין קטן בצד גדול אע"ג דאין גראות עמו (ט) אבל שתים לא כיון דאיכא גובהה כדמסיק אבל שלש אע"ג דליכא גובהה עושין דוקא תוך ד' אמות כדתני בצד מרקולים והא דתני בברייתא שלש אפי' מרוחקות כיון דאין גראות עמו בשביל הגובהה מרוחקות קרי להו: **וסבר** ר' ישמעאל שתים מותרות. פי' בתוך ארבע אמות ונראה לי דה"ה דהוה מצי לאקשויי וסבר ר' ישמעאל ג' תוך לד' מותרות ולפי המסקנא ניחא ודוק: **אבני** בית קולים. הקשה ר"ת היאך מזכירין שמה כיון שאינה כתובה בתורה דנפרק ד' מיתות (סנהדרין דף פג:) משמע דעבר אוסיף אלהים אחרים לא מזכירו ואורי"ת דקולים לשון שבח שמה וחכמים כנו אותה קולים לשון לעג וקלס (תהלים מד פסוק יד) וחזו מרקולים חילוף קולים לשון מר דשחוטה פרק גיד הנשה (חולין דף לד.) מר דכתבה (בסורות ד' 3.)(ט): **ה"ג** בגן של קדושים מהלך עליהם. לשון יחיד וכן בסמוך אפילו בגורתא דזוזא לא מסתכל דאדרבי מנחם גופיה קאי ולא על אביו ואמו כדאיתא פ"ב דמועד קטן (דף כה:) כל נח נפשיה דר' מנחם בר' סימאי אישתנו כל צלמנייא משום דלא איסתכל בגורתא דזוזא וא"ת מה תסידות איכא כזה הא אמרינן פרק שואל (שבת דף קמט.) דיוקנא עצמה אסורה להסתכל אפי' בחול כדכתיב אל תפנו אל האלילים ושמא בגורתא דזוזא שרגיל לראות בה תדיר לא שייכא בה הפנאה ואפ"ה לא מסתכל(ז): **בעינן** כעין פנים וליכא. פירש רבי שמואל בשם רבי שלמה חזא לשונו (כ) מן זביחה דפנים וה"ה לכל שאר תקרובת דמזבח כגון קיטור ויסוך וכל העולים לגבי מזבח מיקרו תקרובת עבודת כוכבים לענין שאין יכולין לינטל והם כל מיני מאכל וכדתנן נמי במתני' (ח) יינות שמנים וסלתות הלכך הני אבנים לא הוו תקרובת מיהו אתמורי הוא דמתסרי משום דנעשים עבודת כוכבים כדלקמן כשמעתין (דף נא.) ועבודת כוכבים מהני בטול והא בטלו דחפו בהן דרכים ושמעינן מהכא דהני גרות של שעוה שמביאין דורון לעבודת כוכבים ומדליקין בפניהם ומשמיען הכומר מכרם או נתנם לישראל מותר בהנאה ממה נפשך אי תקרובת עבודת כוכבים הוי אפי'

ג) נלאה דתפר ד"ל אם אין גראות עמו מותרות.
ד) הא דיחוקלמי לעיל נפ"ג הלי"ת ופס אחת מהה"ל דר' יעקב בר אידי הוה מסמיך מ"ר"ל מטון לאמרי אלמא ת"ל נמוס אים קדש קדשים וכו'.

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"מ מהלי' עבודת כוכבים הלכי ט סמג לאחין מה טוש"ע י"ד סי' קלט סעיף ב:

רבינו חננאל

הכל אסורות. ואפילו למאן דאמר אין עובדין לשברין הני מילי בעבודת כוכבים דלאו איזהיה לשברין אבל למרקוליס דמעיקרא אבנים אבנים היא היינו אורחיה כי פליגי רבי ישמעאל וחכמי' בסתמא. מקורבות נמי בתוך ד' אמות דאיכא למימר מיניה נפל אסורות. כי פליגי במרוחקות ר' ישמעאל סבר עושין למרקוליס קטן בצד מרקוליס גדול. ולא שנא שלש ולא שנא שתים נראות עמו אסורות שאין נראות עמו מותרות. הא דתניא אבנים שנשרו מן המרקוליס אסורות. אמר רבא לא תימא שנשרו אלא אימא שנמצאו. והא דתניא ר' ישמעאל אומר שתים בתפיסה אחת אסורות כו'. אוקמה רבא שתים בתפיסה אחת כגון דליכא גובהה ביני ביני אסורות. חיישינן דלמא מן המרקוליס נשרו. אבל בשתים בשתי תפיסות כגון דאיכא גובהה ביני ביני מותרות. שלש אפילו מרוחקות אסורות: והא דתניא אלו הן אבני בית קולים אחת מיכן ואחת מיכן ואחת על גביהן. אוקמה רבא ההיא בעיקר מרקוליס: כי יתאי מלכא חרוב ואזלו עובדי כוכבים ואוקמו ביה מרקוליס. ואתו אחרים ושקלו לאבנים וחיפו בהן דרכים וסרטיות. איכא רבנן דהוו פרשי מהנהו דרכים וסטרטיות א"ר יוחנן בנן של קדושים והם ר' מנחם בר' סימאי מהלך בהן ואנן נפרוש מהן: **ירושלמי** ג) נחום איש קדש קדשים עבר קומי אדורי צלמא ואנת לא עבר עבור קומי וסמי עינייהו. ומאן דפריש סבר כיון דתקרובת עבודת כוכבים הוקשה לפת. מה מת אין לו טהרה עולמית. אף תקרובת עבודת כוכבים אין לה היתר עולמית. ומאן דלא פריש סבר אם היא תקרובת דעבודת כוכבים כעין תקרובת פנים. פי' כגון קרבן בהמה וכיוצא כה הוי תקרובת ואם לאו לא הוי תקרובת. אמר רב יוסף בר אבא רבה בר ירמיה אייתי מתניתא בידיה עובד כוכבים שהביא אבנים מן המרקוליס וחיפה בהן דרכים

ב) [ב"מ נה:]. ג) [לקמן נב:]. ד) לעיל מב. [תוספ' ספ"ז ע"ש]. ה) [נכס רש"ס]. ו) [וע"ע תוס' סנהדרין מד. ד"ה מרקולים ותוס' ב"מ נה: ד"ה מאכנין]. ז) [וע"ע תוס' שבת קמט. ד"ה ויויקטין]. ח) [לקמן נא:].

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com